

ЛОТОЦЬКИЙ Олександр Гнатович (псевд. і крипт.: Білоусенко О., Лотоцці, О. І. Подоляк, О. Липовецький, А. Б., А. Л. та ін.; 09(21). 03. 1870, с. Бронниця, нині Могилів-Поділ. р-ну Вінн. обл. — 22. 10. 1939, Варшава, 1971 перепохов. у м-ку Бавнд Брук, шт. Нью-Джерсі, США) — громадсько-політичний діяч, дипломат. Батько О. Лотоцької-Токаржевської. Чл.-засн. (1896), дійс. чл. (1900) НТШ. Навч. у Поділ. (м. Кам'янець-Подільський, 1884–89), Тифліс. (нині Тбілісі, 1889–90) і Київ. (1890–91) духов. семінаріях, здобув ступ. канд. богослов'я у Київ. духов. академії (1896). У 1894 взяв участь в організації видавництва «Вік». Від 1897 працював у Київ. контрол. палаті Держ. контролю; від 1900 — у гол. упр. Держ. контролю в С.-Петербурзі. Очолював місц. укр. громаду, був співзасн. тижневика «Украинский вѣстникъ» (1906), укр. парламент. клубу 1-ї та 2-ї Держ. дум Рос. імперії (1906–07), Укр. думської громади (1907), головою укр. клубу «Громада» (1910–12) та нелегал. гуртка «Наша школа» (1914–17), входив до керів. органів низки благодійн. т-в. Член ТУПу (1908) і С.-Петербур. громади УРДП. Вміщував публікації у часописах «Записки НТШ», «ЛНВ», «Кіевская старина», «Рідна справа — Вісти з Думи», «Громадська думка» та ін. Після Лютн. революції 1917 очолив Укр. нац. раду Петрограда (нині С.-Петербург), обраний заступник голови УПСФ. Тимчас. урядом признач. губерн. комісаром Буковини і Покуття, повернувся до Києва. У вересні-листопаді 1917 — ген. писар Ген. секретаріату УЦР; березні-квітні 1918 —

держ. контролер УНР; жовтні-листопаді 1918 — Міністр віросповідань Української Держави; від грудня 1918 — тимчас. комісар Міністерства віросповідань УНР. Ініціював ухвалення Директорією УНР «Закону про Верховну владу в Українській автокефальній православній миротворчій церкві» (1 січня 1919). У квітні 1919 — березні 1920 — голова Дипломат. місії УНР у Стамбулі. Вів переговори із Вселен. патріархом про визнання укр. автокефалії. Від 1920 мешкав у Відні; 1922–29 — доцент, проф. церк. права УВУ (Прага); 1929–39 — проф. історії православ. Церкви Варшав. університету; водночас 1925–33 — чл. управи Укр. академ. комітету; 1927–30 — заступник Прем'єр-Міністра і Міністр внутр. справ Держ. центру УНР в екзилі; 1930–39 — засн. і дир. Укр. наук. інституту у Варшаві. Очолював комісію з підготовки до друку публікацій на пошану С. Петлюри (1926–29), ініціював повне видання творів Т. Шевченка (1934–38). Автор кн. спогадів «Сторінки минулого» (ч. 1–3, 1932–34) і «В Царгороді» (1939; обидві — Варшава), перевид. 1966 у Бавнд Бруці однією кн. у 4-х ч.

Основні праці

Церковний устав князя Володимира Великого // Зап. НТШ. 1925. Т. 138–140; Державний провід Симона Петлюри. Париж, 1930; Українські джерела церковного права. Варшава, 1931; Церковна соборність. Лц., 1932; Автокефалія. Т. 1–2. Варшава, 1935; 1938; К., 1999; Державницький світогляд Т. Шевченка. Л., 1937; На ріках вавилонських: Зб. ст. Л., 1938.

Рекомендована література

1. Олександр Лотоцький // Укр. дійсність. 1940. Ч. 4;
2. Прицак О. Роля О. Лотоцького в уневаженні указу заборони українського слова з 1876 р. // Свобода. 1981. № 4–5;
3. Лицар праці і обов'язку: Зб., присвяч. пам'яті проф. О. Лотоцького-Білоусенка. Торонто; Нью-Йорк, 1983;
4. Швидкий В. Олександр Лотоцький: учений, громадський діяч, політик (1890–1930-ті рр.). К., 2002;
5. Веденєєв Д. В., Будков Д. В. Юність української дипломатії. Становлення зовнішньополітичної служби України в 1917–1923 роках. К., 2006.

Д. В. Веденєєв

Бібліографічний опис:

Лотоцький Олександр Гнатович / Д. В. Веденєєв // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-56538>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).